

Notes mineralògiques

per

JOSEP CLOSAS

Un jaciment de minerals de coure al carrer de Copèrnic (Barcelona)

AQUEST estiu passat ens vàrem assabentar, incidentalment, que en una casa senyorial del carrer de Copèrnic, tocant a Muntaner, i amb motiu d'unes obres en les quals s'havien hagut de fer alguns desmunts, es trobà un mineral en quantitat apreciable. Interessats per aquesta troballa, que, d'altra banda, se'ns havia comunicat amb un xic de fantasia, visitàrem el jaciment, encara hi recollírem alguns exemplars, puix que la totalitat ja havia estat expedida.

A primer cop d'ull creguérem que es tractava d'un coure gris, i així ho comunicàrem a aquesta Institució Catalana d'Història Natural, influenciats potser, a més del seu aspecte, per la cita que Llorenç Tomàs fa d'aquest mineral, en els «Minerals de Catalunya», on diu que n'aparegueren algunes borsades en una mina oberta al carrer de Muntaner. Segons referències, en obrir els desmunts del ferrocarril de Sarrià, en creuar l'esmentat carrer també sortí aquest mineral. Tot fa suposar, doncs, que es tracta del mateix jaciment.

Les edificacions feien difícil l'examen del terreny, però per coincidir amb la direcció general NS. dels filons metalífers de la serralada litoral catalana vam creure que es tractava del mateix filó, com molt possible, tot i la diferent naturalesa del mineral.

Volguérem determinar l'espècie mineralògica per si es tractava d'un arseniür o un antimoniür, i en fondre'l sobre el carbó ens sorprenqué que no donés fums de cap mena, ni tan sols sulfurosos. Convençuts del nostre error, procedírem a l'assaig del mineral seguint els mètodes de Kobell i Penfield i per mitjà de senzilles reaccions químiques, arribàrem a determinar que es tractava essencialment d'un òxid de coure fortament carbonatat i que per les seves condicions físiques hem classificat com a Melaconita (tenorita), CuO , presentant-se amb massa d'un gris acerat, en les fractures fresques, ratlla negra grisenca, duresa lleugerament per sobre de 3 i pes específic al voltant de 6.

A fi d'obtenir més material a estudiar visitàrem el propietari de la finca Dr. Schaefer, coneguda i erudita personalitat de la colònia alemanya a Barcelona, el qual ens facilità totes les dades que tenia al seu abast i ens posà en contacte amb el Dr. Karl Brungässer, que, per encàrrec d'ell, havia determinat quantitativament els components químics més interessants sota el punt de vista econòmic; gràcies a llur amabilitat ens ha estat possible completar aquesta nota.

Per la referida anàlisi quantitativa veiem que és d'una riquesa considerable de coure fins a arribar al 55 per 100, que contrasta amb la

petita llei de plata, d'un 0,004 per 100. A més hi notem un 11 per 100 de sofre i un 18 per 100 de ferro i alumina. La presència d'aquests darrers components ens va fer observar amb més deteniment els exemplars recollits més tard i hem tingut ocasió de comprovar que en alguns d'ells apareixen diminuts nuclis de calcopirita.

A la massa argilenta i dolomítica que acompanya, com a ganga, el mineral, hi hem trobat boniques cristallitzacions de malaquita formant druses més o menys complicades, en algunes de les quals els cristalls prenen dimensions d'alguna consideració. El més gros que hem pogut observar està format per un prisma senzill, d'uns 6 mm. de longitud per uns 4 mm. en la major dimensió de la base.

Es presenten d'un color verd fosc i d'estructura fibrosa, encara que on es troba en major quantitat, es presenta de forma concrecionada, sobre la melaconita, i, en aquest cas, d'un verd més clar.

També hi hem recollit una magnífica concreció de limonita, d'uns 2 mm. de gruix, d'estructura fibrosa tan marcada, que fins ens ha fet pensar en les possibilitats que es tractés d'una Goetita, espècie molt afí a la limonita; però, davant el dubte i, sobretot, per no alterar l'únic exemplar que tenim, hem preferit classificar-lo com a Limonita. Es presenta amb la superfície de forma estalactítica molt llisa i brillant, però sense irisacions apreciables i d'un negre bastant intens.

Darrerament, rebuscant en les poques escombreres que resten, hem recollit uns petits fragments que, després d'assajats, corresponen a un Oxid de coure amb un franc aspecte de Cuprita. Tenen un color roig fosc, brillantor submetàlica, ratlla d'un roig intens i, com en la melaconita, amb petits nuclis de calcopirita. Així és que, tot i no presentar-se cristallitzada, creiem que, sense cap dubte, la poden classificar com a tal.

En definitiva, creiem que el filó és del tipus de falla, emplenada per argiles i dolomites amb metallitzacions isolades formant bursades, i que correspon a un camp de fractures que armen en les calcàries del devònic inferior i amb direcció general NS.

Les metallitzacions d'aquest filó creiem que corresponen a calcopirites que en les zones superiors passen a òxids.

Oesprés del que hem dit i, tot i la notable llei de coure i la que poden tenir en plata les metallitzacions més profundes, és molt relativa i dubtosa la importància industrial del jaciment.

Llorenç Tomàs cita la melaconita a Catalunya per un exemplar existent a la col·lecció de l'A. de C. i A. de B. com a procedent de la barriada de Gràcia de la nostra ciutat, així com també a Súria, Pardines i Sant Pere d'Ossor, en totes elles, com a mineral accidental acompanyant la calcopirita, sideroses, coures grisos, calcosina i malaquita, excepte en la primera, d'on no té altra referència que l'etiqueta de l'esmentada col·lecció i que bé podria ésser que fos del mateix jaciment del carrer de Muntaner; error de localitat ben comprensible per la proximitat de les dues barriades.